

บทนำ

สภาพของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากในปัจจุบันนี้นอกจากมหาวิทยาลัยของรัฐแล้ว วิทยาลัยเอกชนก็เป็นสถาบันที่ช่วยแบ่งเบาภาระบางส่วนจากรัฐบาลในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของชาติ และนับวันก็จะมีบทบาทและทวีความสำคัญมากขึ้น เป็นลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักดีว่าการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของชาติ ตลอดจนการผลิตบัณฑิตออกมาเพื่อรับใช้ประเทศชาติ และผลงานของบรรดาคณาจารย์ระดับอุดมศึกษาทั้งหลายจะบรรลุเป้าหมายในการสร้างสรรคบุคคลากรในสาขาต่าง ๆ เพื่อออกมารับใช้ประเทศนั้นไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือวิทยาลัยเอกชน ย่อมขึ้นอยู่กับขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่อาจารย์แต่ละท่านได้รับอยู่ด้วย เพราะขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญมาก ขวัญกำลังใจที่ดีจะช่วยให้เกิดผลประโยชน์แก่ออกมาจากการปฏิบัติงานมากมาย อาทิ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน แก้ออกและจูงใจให้สมาชิกของหน่วยงานนั้นเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในหน่วยงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่ด้วย ในทางอกลับกัน ถ้าหน่วยงานใดมีผู้ปฏิบัติงานที่มีขวัญต่ำหรือขวัญเสียแล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลจากอาจารย์ประจำที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันทั้งสองประเภทดังกล่าวมาเปรียบเทียบกัน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษานี้ไปเป็นแนวทางขึ้นพื้นฐานสำหรับผู้บริหารองค์การทั้งสองดังกล่าว ในการพิจารณาปรับปรุงสิ่งที่ยังไม่เหมาะสมให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ผลประโยชน์ของชาติโดยส่วนรวมนั่นเอง

ภาพพจน์ของวิทยาลัยเอกชนเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของรัฐ

สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นอาจถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสุดยอดของนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะทุกคนตระหนักดีว่าการได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นบันไดขั้นแรกที่มีคุณค่ายิ่งต่อความก้าวหน้าในอนาคต และถ้าหากศึกษาจนสำเร็จเป็นบัณฑิตก็เท่ากับว่าได้สร้างหลักประกันอันมั่นคงในการประกอบอาชีพของตนทีเดียว นอกจากนี้ผู้ที่สามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ก็จะได้รับเกียรติได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับจากสังคมในระดับสูง เพราะค่านิยมที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทยคือยกย่องผู้มีความรู้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การแข่งขันกันเพื่อที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้เป็นเรื่องของความขมขื่นอดทนเอาจริงเอาจังจนอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแข่งขันเพื่อชีวิตอนาคตของผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทีเดียว

และตลอดเวลาที่ผ่านมาการขยายที่นั่งในมหาวิทยาลัยเพื่อรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นแต่ละปีนั้นก็มีอัตราส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละปีเมื่อ 4-5 ปีที่แล้วมีผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณสี่หมื่นคนเศษ มหาวิทยาลัยของรัฐสามารถรับได้เพียงหมื่นเศษเท่านั้น และขณะนี้นักศึกษาที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นถึงเจ็ดหมื่นเศษต่อปี แต่มหาวิทยาลัยของรัฐยังคงรับนักศึกษาได้เพียงปีละหมื่นเศษเหมือนเดิม แม้รัฐบาลจะได้เปิดมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นในลักษณะมหาวิทยาลัยเปิด รับนักศึกษาจำนวนไม่จำกัดในรูปตลาดวิชา แต่ค่านิยมเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของรัฐอื่น ๆ มหาวิทยาลัยเปิดก็ยังคงเป็นสถาบันสุดท้ายที่นักศึกษาไม่สามารถจะสอบเข้าที่ไหนได้แล้วจึงมาเลือกเรียน สถาบันแห่งนี้ชี้ให้เห็นว่าความต้องการที่จะเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐโดยผ่านการสอบแข่งขันนั้นยังมีอัตราสูงมากจนอาจกล่าวได้ว่ายิ่งสอบเข้ายากเท่าใด ก็ยิ่งมีผู้ต้องการจะเข้าศึกษาให้ได้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อพิสูจน์ความรู้ความสามารถของตนเอง

อย่างไรก็ตามขอเท็จจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือนั่งอ้นจำกัดในมหาวิทยาลัยของรั้ว ซึ่งรับนักศึกษาได้จำนวนเพียงเล็กน้อยทำให้นักศึกษาที่ตกค้างมีมากขึ้นทุกปี และมหาวิทยาลัยเปิดก็ยังไมอยู่ในความนิยมมากนัก เนื่องจากนักศึกษาจะต้องช่วยตัวเองมากกว่า มีโอกาสน้อยที่จะได้ศึกษากับครูบาอาจารย์อย่างใกล้ชิด ดังเช่นมหาวิทยาลัยปิดทั่วไป

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้วิทยาลัยเอกชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการยกฐานะแห่งปริญญาตรีเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยของรั้ว แม้ว่าในระยะเริ่มแรกจะไม่ค่อยมีผู้นิยมเข้าศึกษามากนักก็ตาม แต่เมื่อไม่สามารถเข้ามหาวิทยาลัยของรั้วได้ วิทยาลัยเอกชนจึงเป็นความหวังต่อมาของนักศึกษาจำนวนมาก ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการที่ในระยะเริ่มแรกการเข้าศึกษาในวิทยาลัยเอกชนไม่ต้องการสอบแข่งขัน แต่ปัจจุบันเมื่อนักศึกษาที่พลาดจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรั้วมีมากขึ้นทำให้มีความต้องการที่จะเข้าศึกษาในวิทยาลัยเอกชนมีมากขึ้นตามไปด้วย จึงเป็นสาเหตุต้องให้มีการสอบแข่งขันอีก และการสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาในวิทยาลัยเอกชนนี้ก็เท่ากับเป็นการยกระดับของวิทยาลัยเอกชนให้สูงขึ้น เพราะผู้ที่ได้เข้าศึกษาอย่างน้อยก็มีความภาคภูมิใจว่าได้ผ่านการสอบแข่งขันมาแล้วเหมือนกัน

เมื่อเปรียบเทียบภาพพจน์โดยทั่วไประหว่างมหาวิทยาลัยของรั้ว กับวิทยาลัยเอกชนแล้วก็ยังมิข้อยกต่างหลายประการที่สำคัญได้แก่

ก. อาจารย์ผู้ทำการสอน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามหาวิทยาลัยของรั้วมีข้อได้เปรียบที่สามารถจัดหาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการสอนประจำได้เป็นจำนวนมาก และอาจารย์ที่มีชื่อเสียงก็มักจะประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยของรั้วเช่นกัน ส่วนวิทยาลัยเอกชนนั้นยังขาดแคลนอาจารย์ผู้มีความชำนาญมาทำการสอนประจำเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องอาศัยจากการจ้างอาจารย์พิเศษจากมหาวิทยาลัยของรั้ว หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มาช่วยสอน ประเด็นนี้นับได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญยิ่งอันหนึ่งที่ทำให้ภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยของรั้วอยู่ในระดับสูงกว่าวิทยาลัยเอกชน

ข. เครื่องมือและอุปกรณ์การสอน เมื่อพิจารณาถึงประเด็นนี้มหาวิทยาลัยของรัฐย่อมมีพร้อมมากกว่าอย่างแน่นอน เพราะมหาวิทยาลัยของรัฐสามารถที่จะของบประมาณจากรัฐบาลเพื่อจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการสอนให้กับนักศึกษาได้ แม้ว่าจะมีราคาแพงก็ตาม โดยเฉพาะในสาขาทางวิทยาศาสตร์ แต่วิทยาลัยเอกชนเป็นเหมือนธุรกิจอย่างหนึ่งที่ผู้ลงทุนจำเป็นจะต้องคำนึงถึงผลตอบแทนว่าจะคุ้มกันหรือไม่หรือบางครั้งก็ยังคงถูกจำกัดด้วยแหล่งทุนอื่น จึงทำให้ความนิยมในมหาวิทยาลัยของรัฐมีมากกว่าวิทยาลัยเอกชน

ค. สาขาวิชาที่ทำการสอน ในมหาวิทยาลัยของรัฐมีสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนมากกว่า จนอาจกล่าวได้ว่ามีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่มีภายในประเทศ ทำให้ผู้ที่ต้องการจะศึกษามีโอกาสจะเลือกศึกษาในสิ่งที่ตนถนัดได้มากกว่าไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์หรือศิลปศาสตร์ ในขณะที่วิทยาลัยเอกชนมีข้อจำกัดในประเด็นนี้มากจึงสามารถเปิดสอนสาขาวิชาได้ไม่ครบถ้วนและส่วนมากจะเน้นในด้านศิลปศาสตร์มากกว่า เพราะลงทุนน้อยกว่าทั้งในด้านผู้ทำการสอนและเครื่องมืออุปกรณ์การสอนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยของรัฐเด่นชัดเป็นที่ดึงดูดใจ แต่ผู้ต้องการจะศึกษามากกว่าในวิทยาลัยเอกชน

ง. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งทำให้มหาวิทยาลัยของรัฐมีภาพพจน์เด่นกว่าวิทยาลัยเอกชนแล้ว ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐก็เก็บในอัตราที่ต่ำกว่าวิทยาลัยเอกชนอีกด้วย เพราะถือว่าการศึกษาคือเป็นบริการสำหรับเยาวชนของชาติ แต่ส่วนวิทยาลัยเอกชนนั้นเป็นเสมือนธุรกิจที่ต้องหารายได้มาเลี้ยงตนเองเพื่อให้สามารถดำเนินต่อไปได้ จึงทำให้ต้องเรียกเก็บจากผู้เข้าศึกษาในอัตราที่สูงกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ ฉะนั้นสำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาทางการเงินด้วยแล้วเป้าหมายก็คือมหาวิทยาลัยของรัฐเท่านั้น เพราะเขาไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้หากต้องเรียนในวิทยาลัยเอกชน

จ. ผลผลิตของสถาบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นความนิยมอย่างหนึ่งของสังคมไทยที่มักจะให้เกียรติยกย่องนักศึกษาหรือนิสิตที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมากกว่าวิทยาลัยเอกชน นับตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาออกมาทำงาน บุคคลในสังคมทั่วไปตลอดจนองค์การและหน่วยงานต่าง ๆ มักจะให้การยอมรับนับถือที่สำเร็จมาจากมหาวิทยาลัยของรัฐมากกว่าหรือพุดง่าย ๆ ก็คือ ทั้งนักศึกษา และบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยของรัฐมักจะมีภาวดีดีกว่าจากวิทยาลัยเอกชน

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นอาจจะสรุปได้ว่าปัจจุบันนี้ภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยของรัฐยังได้เปรียบวิทยาลัยเอกชนอยู่มาก และจะเป็นต่อไป เช่นนี้อีกนานหากยังไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาของวิทยาลัยเอกชนดังกล่าวได้ นั้นย่อมหมายความว่าโอกาสที่วิทยาลัยเอกชนจะได้นักศึกษาที่มีสติปัญญาอยู่ในระดับดีหรือดีเยี่ยมมาศึกษาในสถาบันของตนยังมีน้อยมาก เพราะจะต้องสอบคัดเลือกจากผู้ที่พลาดจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐเสียก่อน ทำให้โอกาสที่จะสร้างชื่อเสียงในการผลิตบัณฑิตระดับเกียรตินิยมเพื่อเสริมสร้างเกียรติคุณของสถาบันวิทยาลัยเอกชนมีน้อยตามลงไป ด้วย ประเด็นนี้อาจถือเป็นประเด็นสำคัญอันหนึ่งในการเปรียบเทียบภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยของรัฐกับวิทยาลัยเอกชนได้ เพราะหากนักศึกษาทั่วไปยังรู้สึก่ววิทยาลัยเอกชนเป็นเพียงสถาบันสำรองสำหรับผู้พลาดจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐได้แล้ว ก็เป็นการยากที่จะยกระดับภาพพจน์ของวิทยาลัยเอกชนให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยของรัฐ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นประเด็นที่สำคัญมากที่สุดประเด็นหนึ่งต่อภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยของรัฐกับวิทยาลัยเอกชนก็คือ ผู้ทำการสอน เพราะทราบได้ก็ตามหากวิทยาลัยเอกชนยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ ย่อมเป็นการยากที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ ดังกล่าวแล้ว เพราะผู้ทำการสอนนี้อาจจะเปรียบได้เหมือนหนึ่งแม่เหล็กที่จะดึงดูดให้สิ่งอื่น ๆ ตามมาได้ กล่าวคือหากวิทยาลัยเอกชนสามารถจะจัดหาอาจารย์ผู้ทำการสอนที่มีความรู้ความสามารถสูงและมีชื่อเสียงในสังคมวิชาการได้ดีกว่าหรือทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยของรัฐแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่จะสร้างภาพพจน์ให้เป็นที่ยอมรับของคน

ทั่วไปตลอดจนการดึงดูดให้นักศึกษาเกรดเอ เข้ามาร่วมศึกษาในสถาบันวิทยาลัยเอกชน ได้ ซึ่งปัญหานี้จะแก้ไขได้หรือไม่ย่อมอยู่ที่ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยเอกชนนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในภาควิทยาลัยเอกชนกับภาควิทยาลัยของรัฐ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงของวิทยาลัยเอกชนให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยของรัฐ เพราะจากสภาพปัจจุบันผู้วิจัยเชื่อว่าวิทยาลัยเอกชนจะมีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มาก ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนแล้วว่า มหาวิทยาลัยของรัฐมีข้อจำกัดในเรื่องอัตราการเพิ่มที่นั่งของนักศึกษาในแต่ละปีมาก ในขณะที่ปริมาณนักศึกษาที่ต้องการจะเข้าศึกษามีอัตราสูงมากดังกล่าวแล้ว

ในการศึกษาวิจัยขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในภาควิทยาลัยเอกชน และในภาควิทยาลัยของรัฐนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาเปรียบเทียบเกี่ยวกับโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน เงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ความมั่นคงหรือหลักประกันในการทำงาน การบริหารงาน สภาพนักศึกษา สภาพแวดล้อมตลอดจนบรรยากาศในการทำงานของคณาจารย์ในสถาบันทั้งสอง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเชื่ออีกว่าหากสามารถยกระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่อาจารย์ในภาควิทยาลัยเอกชนได้แล้ว โอกาสที่จะสร้างคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถสูง ตลอดจนชื่อเสียงในสังคมวิชาการให้ เป็นที่ยอมรับนับถือและที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ เป็นที่ศรัทธาแก่ผู้ที่ประสงค์จะเข้าศึกษาได้แล้ว ภาพพจน์ของวิทยาลัยเอกชนก็จะเด่นชัดขึ้นโดยอัตโนมัติ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ต้องการทราบถึงขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยของรัฐและวิทยาลัยเอกชนว่ามีลักษณะเป็นประการใด และมีปัจจัยอะไร

บางที่มีอิทธิพลกระทบกระเทือนต่อขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจแยกกล่าวได้ดังนี้.-

1. ศึกษาสภาพความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยของรัฐ เปรียบเทียบกับในวิทยาลัยเอกชน
2. ศึกษาถึงปัจจัยแต่ละอย่างที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสภาพความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ อันได้แก่
 - 2.1 ลักษณะงานประกอบด้วย ความสนใจในลักษณะงาน ความเหมาะสมของปริมาณงานกับความรับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน โอกาสแสดงความคิดเห็น ความมั่นคงในการทำงาน และลักษณะของการบริหารงาน
 - 2.2 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์กับนักศึกษา ลักษณะของนักศึกษา บรรยากาศของวิชาการของสถาบัน และอุปกรณ์การสอน
 - 2.3 เงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ

สมมติฐาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า "ขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ในระดับสูงกว่าอาจารย์ประจำในวิทยาลัยเอกชน" เนื่องจาก

1. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจในลักษณะของงานมากกว่าอาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชน
2. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมในการทำงานมากกว่าอาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชน
3. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจในเงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ มากกว่าอาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชน

ขอบเขตของการศึกษา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจและมองเห็นขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ชัดเจน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาวีจักษณ์ออกเป็น 4 บท ดังนี้คือ

บทนำ เป็นบทที่กล่าวด้วยสภาพและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษารอบแวงความคิด สมมติฐาน ขอบเขตของการศึกษา วิธีการศึกษา วิธีการศึกษา ข้อจำกัดในการศึกษา ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 1 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลกับขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ลักษณะแห่งความต้องการของมนุษย์ และปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้โดยการศึกษาและค้นคว้าจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับขวัญและความพึงพอใจของอาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษา โดยพิจารณาตามปัจจัยที่มีอิทธิพล 3 ประการ คือ ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน เงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ

บทที่ 3 วิเคราะห์ผลการวิจัย ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็นการวิเคราะห์พื้นฐานเบื้องต้นของประชากรที่รวบรวมมาได้ การวิเคราะห์สภาพความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของอาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษาในสถาบันทั้งสองประเภท

บทที่ 4 สรุปและขอเสนอแนะ เป็นการศึกษาสรุปผลการศึกษาที่ได้ทำการศึกษามาทั้งหมด พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นบางประการของผู้วิจัยในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการศึกษา

โดยที่งบประมาณในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจำนวนจำกัดประกอบด้วยประเภท การณ์และ เวลาของผู้วิจัยมีไม่มากนัก ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้อง เลือกศึกษา เฉพาะวิทยาลัย เอกชนและมหาวิทยาลัยบางแห่ง เท่านั้น วิทยาลัย เอกชนที่ผู้วิจัยจะทำการ ศึกษา มี 4 แห่ง (จากจำนวนทั้งหมด 10 แห่ง ทั่วประเทศ) คือ วิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาลัยการค้า วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลจากจำนวนประมาณ 50% ของอาจารย์ประจำทั้งหมด 272 คน ซึ่งคิดเป็นจำนวน ประมาณ 136 คน ได้รับแบบสอบถามคืนมา 119 ชุด และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ใช้งานได้ 110 ชุด คิดเป็น 87.5% ของจำนวนที่ส่งไป ส่วนมหาวิทยาลัย- ศึกษาศาสตร์ เฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เท่านั้น สำหรับ ข้อมูลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากแบบสอบถามที่ส่งไป 255 ชุด (คิดเป็น 12.5% ของอาจารย์ ประจำทั้งหมด 2,033 คน) ได้รับคืนมา 172 ชุด และเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ใช้งานได้ 158 ชุด คิดเป็น 62% ของจำนวนที่ส่งไป จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แบบ สอบถามที่ส่งไป 110 ชุด (คิดเป็น 21.9% ของอาจารย์ประจำทั้งหมด 502 คน) ได้กลับคืนมา 77 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ใช้งานได้ 66 ชุด คิดเป็น 60% ของ จำนวนที่ส่งไป รวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษานี้ 224 ชุด จากจำนวนที่ส่งไปทั้งหมด 365 ชุด คิดเป็น 61.4% ของจำนวนที่ส่งไป

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึง เป็นการศึกษาวิจัยจากกลุ่มประชากรที่อยู่ใน วงจำกัด เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถจะทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมดได้ ประกอบ กับแบบสอบถามที่ได้รับคืนมากไม่ครบตามจำนวนที่ส่งไป และยังมีแบบสอบถามที่ เสียซึ่ง ใช้ในการวิจัยไม่ได้อีกเป็นจำนวนมาก ดังข้อจำกัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นผลการ วิจัยจึงอาจจะไม่เป็นตัวแทนที่สมบูรณ์ของประชากรทั้งหมดได้

อนึ่ง ในการออกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมการและดำเนินการวิจัยไปก่อนที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พุทธศักราช 2512 เมื่อประมาณเดือน เมษายน 2522 นี้ เพื่อเปิดโอกาสให้วิทยาลัยเอกชนสามารถมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยได้ หากมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไข และหากวิทยาลัยเอกชนแห่งใดได้รับการยกฐานะให้เป็นมหาวิทยาลัยแล้ว อาจารย์ประจำก็มีสิทธิ์ที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการตามเงื่อนไข เช่นเดียวกับอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยของรัฐ อย่างไรก็ตาม เมื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สิ้นสุดลงก็ยังไม่ปรากฏว่ามีอาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชนแห่งใดที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการเลย

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ในด้านที่เกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชนจึงมีความหมายถึงในระยะเวลาก่อนที่จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบว่าอาจารย์ระดับอุดมศึกษาในสถาบันของ เอกชนกับของ รัฐมีขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร อยู่ในระดับที่สูงหรือต่ำกว่ากันมากน้อยเพียงใด และมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ขอบกพร่องต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงการบริหารงานของวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยของรัฐให้ได้มาตรฐานเดียวกันในโอกาสต่อไป

นิยามศัพท์

เพื่อสะดวกแก่การทำความเข้าใจ ผู้วิจัยขอ เสนอนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้คือ

ขวัญ (Morale) ขวัญในลักษณะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานหมายถึง สภาพทางจิตใจหรือความรู้สึกของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงาน อันจะบ่งชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะร่วมมือประสานกันในการทำงาน ขวัญเป็นนามธรรมซึ่งไม่สามารถจะสัมผัสหรือมองเห็นได้อย่างชัดเจน แต่ก็สามารถสังเกตได้จากการแสดงออก ไม่ว่าจะโดยเฉพาะตัวบุคคลหรือกลุ่มคน กล่าวคือ ถ้าหน่วยงานใดประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานที่มีขวัญดีหรือขวัญสูงแล้วพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้คนทั่วไปเห็นก็คือ ผลิตผลงานออกมาอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน มีผู้เข้าร่วมในกิจกรรมมาก เป็นพิเศษ ในทำนองกลับกัน ถ้าหน่วยงานใดมีผู้ปฏิบัติงานที่มีขวัญต่ำหรือขวัญเสียแล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะเป็นในทางตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา มีแต่ความเฉื่อยช้า และผลงานที่ปรากฏออกมาก็ลดลง เป็นต้น

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่องานที่ทำด้วยความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้น คนจะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ เมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่เขาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เช่น สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเขา ทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่ามีความมั่นคงก้าวหน้า และมีสถานภาพทางสังคมสูง เป็นต้น

อาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษา หมายถึงอาจารย์ประจำที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย อันได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ และวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ

ลักษณะงาน หมายถึงความเหมาะสมของปริมาณงานกับความรับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน โอกาสแสดงความคิดเห็นในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงานและลักษณะการบริหารงานอันจะส่งผลถึงความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึงสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษา เช่น ผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน นักศึกษา วัสดุอุปกรณ์การสอน และบรรยากาศทางวิชาการ ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การวิจัย เรื่องขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำระดับอุดมศึกษา ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิทยาลัย เอกชนและมหาวิทยาลัยของรัฐนี้ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อนเลย แต่การวิจัยเกี่ยวกับกำลังขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ได้มีผู้ทำการวิจัยกันความบ้างแล้ว และมีการวิจัยด้านอื่น ๆ ในหัวข้อเกี่ยวกับขวัญที่ใกล้เคียงกับการวิจัยในครั้งนี้ ฉะนั้นการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนสัมพันธ์คล้ายคลึงกับการวิจัยในครั้งนี้เท่าที่ได้มีการศึกษาวิจัยกันมาจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้คือ

เมื่อ พ.ศ. 2509 นายบุญสิน จตุรพถกษ ได้ทำการศึกษาเรื่อง กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของครู เทศบาลนครกรุงเทพฯ เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและส่งแบบสอบถามไปยังครู เทศบาลนครกรุงเทพฯ ทั้งหมด 71 โรงเรียน จำนวนครู ชาย-หญิง 1,921 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูมีกำลังขวัญในการปฏิบัติงานดี เนื่องจากมีความผูกพันต่อเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้รับการปกครองที่ยุติธรรม มีความมั่นคงในการทำงาน และมีโอกาสก้าวหน้า

เมื่อ พ.ศ. 2514 นายนคร ชาตตระกูล ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบกำลังขวัญในการปฏิบัติงานของครูในพระนครกับครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยใช้การศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและส่งแบบสอบถามไปให้ครูในจังหวัดพระนคร จำนวน 250 คน ครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 250 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ ต่อผลจากการวิจัยสรุปได้ว่าต่างมีความพอใจในสภาพภาพของการทำงาน เพื่อนร่วมงานพอใจและเชื่อมั่นในความสำเร็จของการสอน พอใจในตัวผู้บังคับบัญชาเท่ากัน ในเรื่อง โอกาสที่จะก้าวหน้าและความปลอดภัย ครูในพระนครมีขวัญดีกว่า ส่วนในเรื่องสถานะศักดิ์ศรีของอาชีพครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพอใจสูงกว่า

เมื่อ พ.ศ. 2515 นายสุชน จุฑาทิพย์ ได้ศึกษาเรื่อง กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของนักวิชาการ ศึกษาเฉพาะกรณีนักวิชาการสถานวิจัยประมงทะเล เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศึกษาโดยการส่ง เหตุการณ์รวมข้อมูล วิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์และส่งแบบสอบถาม ทำการวิจัยนักวิชาการกรมประมงที่ปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานวิจัยประมงทะเลทุกคน จำนวน 66 คน ผลการวิจัยปรากฏว่ามีกำลังขวัญโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายได้ไม่พอใช้ กำลังขวัญระหว่างชาย-หญิง อายุ การศึกษา ที่ต่างกันในด้านกำลังขวัญไม่ต่างกัน ผู้ที่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา มีขวัญดี

เมื่อ พ.ศ. 2515 เช่นกัน นายนิยม เพชรผุด ได้ทำการวิจัยเรื่อง กำลังขวัญเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย ศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2514 เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การศึกษาใช้การสำรวจข้อมูลจากสำเนา ส่งแบบสอบถามอาจารย์ ข้าราชการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 712 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์ ข้าราชการ มีขวัญกำลังใจสูง พอใจผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน มีความพอใจตำหนินโยบาย วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย ด้านสวัสดิการไม่ดี ไม่พอใจในสภาพของการทำงาน แต่มีความรับผิดชอบงานสูง

เมื่อ พ.ศ. 2516 นายจักรพงษ์ เจริญศิริ ได้ทำการศึกษาเรื่อง กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานส่ง เสริมการเกษตรระดับอำเภอในจังหวัดภาคกลาง เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและส่งแบบสอบถาม ผู้ตอบได้แก่พนักงานส่ง เสริมการเกษตรระดับอำเภอของภาคกลาง จำนวน 243 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ข้าราชการกลุ่มนี้มีความพึงพอใจในสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน พอใจผู้บังคับบัญชามาก ด้านสวัสดิการและโอกาสก้าวหน้าต่ำ มีความพอใจในสถานะ คักดิ์ศรี และความปลอดภัยสูง

เมื่อ พ.ศ. 2519 นายพคุณ รัฐผไท ได้ทำการวิจัยเรื่อง กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายปกครองในส่วนภูมิภาค ศึกษาเฉพาะกรณีปลัดอำเภอ โทฝ่ายปกครอง เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาโดยส่งแบบสอบถามประกอบกับการค้นคว้าหนังสือ เอกสารต่าง ๆ สอบถามเฉพาะปลัดอำเภอโทฝ่ายปกครองทุกคน ทุกอำเภอ ทุกจังหวัดของประเทศไทย จำนวนที่ได้มีผู้ตอบแบบสอบถาม 223 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ข้าราชการกลุ่มนี้มีขวัญดี มีความผูกพันต่อองค์กร พอใจผู้บังคับบัญชา มีโอกาสก้าวหน้า พอใจในสภาพการปฏิบัติงาน

และในปี พ.ศ. 2519 นี้ นายอมร วิชัยดิษฐ์ ก็ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอในภาคใต้ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาโดยค้นคว้าจากเอกสารและหนังสือ ตลอดจนการส่งแบบสอบถามไปยังปลัดอำเภอทุกอำเภอและกิ่งอำเภอของภาคใต้ จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำไปใช้ในการศึกษาได้มี 500 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปลัดอำเภอในภาคใต้มีขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานดี มีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากเพื่อนร่วมงาน และความยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา มีทัศนคติที่ดีในอาชีพนี้ คือทำให้มีชื่อเสียง ได้รับการยกย่องในสังคม มีความมั่นคงก้าวหน้าในราชการ และมีความรู้สึกที่ดีต่อสภาพแวดล้อม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 พ.ต. เฉลิม สุกุมร ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายปกครองในอำเภอชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยสนาม โดยการส่งแบบสอบถามไปยังข้าราชการฝ่ายปกครองในอำเภอชายแดน จำนวน 265 คน ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการฝ่ายปกครองในอำเภอชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขวัญและความพึงพอใจในงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติ ได้รับความร่วมมือและมีการประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน จากผู้บังคับบัญชาและประชาชน ผู้บังคับบัญชาปกครองด้วยความยุติธรรมและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาดี มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในการงาน มีความภูมิใจที่ทำงานในกรมการปกครอง และมีความรู้สึกในสภาพแวดล้อมของการทำงานดี

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2521 ร.ต.ต.ปราศรัย ลังชะทรัพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตร

ในกองกำลังพลและในสถานีตำรวจนครบาล เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยสนาม โดยการส่งแบบสอบถามไปยังข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในกองกำลังพล และข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในสถานีตำรวจนครบาล ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรทั้งในกองกำลังพลและสถานีตำรวจนครบาล มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่วนรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และข้าราชการทั้งสองประเภทนี้ก็มี ความพึงพอใจต่อบัณฑิตต่าง ๆ เหมือนกัน คือเกี่ยวกับลักษณะของงานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเกี่ยวกับเงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้ข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในกองกำลังพลมีความเห็นว่าอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่สำคัญ คือลักษณะของการบริหารงาน ผู้บังคับบัญชา และโอกาสแสดงความคิดเห็น ส่วนข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในสถานีตำรวจนครบาลมีความเห็นว่าอุปสรรคในการปฏิบัติงานคือ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ปริมาณงานกับความรับผิดชอบ และ เงินเดือนสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย